

การดำเนินงานการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ในทวีปยุโรป

มีประเทศในยุโรปเพียงไม่กี่ประเทศ ที่มีระเบียบข้อบังคับในเรื่องการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ.2541 กลุ่มประชาคมยุโรป (EC) มียุทธศาสตร์ความหลากหลายทางชีวภาพ และประกาศให้กลุ่มประเทศในประชาคมยุโรปจัดทำกรอบการดำเนินงานที่เหมาะสมในเรื่องการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ กรอบการดำเนินงานพหุภาคีนี้จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาแนวทางสำหรับการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ และจะช่วยสนับสนุนประเทศที่เป็นต้นกำเนิดของทรัพยากรพันธุกรรมให้มีการพัฒนายุทธศาสตร์ในด้านการสำรวจตรวจค้นทางชีวภาพ ประกาศ (Directive) 98/44/EC ว่าด้วยกฎหมายคุ้มครองนวัตกรรมจากเทคโนโลยีชีวภาพ จะรวมเรื่องการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ไว้ในพิจารณาด้วย ในหัวข้อ (Recital) ที่ 27 สนับสนุนการยื่นขออนุญาตจดสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาที่ครอบคลุมข้อมูลแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสารชีวภาพ หัวข้อ (Recital) ที่ 55 ต้องการให้รัฐสมาชิกให้นำหนักความสำคัญกับมาตรา 8(j), 16.2 และ 16.5 ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เมื่อประกาศใช้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และระเบียบบริหารจะสมบูรณ์ได้ด้วยประกาศ 98/44/EC หัวข้อต่างๆ ในประกาศ ไม่ได้สร้างพันธผูกพันทางกฎหมายให้แก่รัฐสมาชิก อย่างไรก็ตามบางประเทศ เช่น เดนมาร์กและสเปน ได้เสนอให้ เปิดเผยแหล่งกำเนิดทรัพยากรพันธุกรรมเมื่อยื่นขอสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา อนึ่งการละเมิดบทบัญญัติจะไม่ส่งผลต่อการคงอยู่ของสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา

การดำเนินงานตามแนวทางบอห์นว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ภายใต้อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบระบอบว่าด้วย การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ในประเทศประชาคมยุโรป แนวทางดังกล่าวได้กำหนด กลไกที่แตกต่างกันสำหรับผู้ใช้ทรัพยากรเพื่อเอื้ออำนวยการปฏิบัติตามพันธกรณีต่างๆ เช่น ข้อตกลงการถ่ายโอนสารพันธุกรรม ข้อถือปฏิบัติในการเข้าถึง การเปิดเผยแหล่งกำเนิดในการยื่นขอสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา ใบบรรองแหล่งกำเนิด และกรอบงานที่มั่นใจได้ว่าจะเกิดจากความสมัครใจ รายงานดังกล่าวได้ยืนยันถึงความสำคัญของการเปิดเผยแหล่งกำเนิด โดยเฉพาะในส่วนของกรยื่นขอสิทธิบัตร ซึ่งวิธีการนี้จะเป็นการป้องกันการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมที่ไม่ผ่านความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า

ประเทศบัลแกเรีย

ในทวีปยุโรป ประเทศบัลแกเรียมีกฎหมายความหลากหลายทางชีวภาพ (พ.ศ. 2545) ที่มีความมุ่งหมายที่ชัดเจนที่สุดในการควบคุมการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม

หลักการ

ทรัพยากรพันธุกรรมของประเทศบังแกเรียอาจถูกมอบให้รัฐอื่น ๆ บนพื้นฐานข้อตกลงว่าด้วยเงื่อนไขและวิธีการของการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้ตกลงร่วมกัน

กระบวนการเข้าถึง

ถูกกำหนดภายใต้ระเบียบข้อบังคับที่รับรองโดยสภารัฐมนตรี ตามแนวทางของกฎหมายนี้

เงื่อนไข

ทรัพยากรพันธุกรรมอาจจะถูกมอบให้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในกรณีที่มีจุดประสงค์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการค้า เช่น การค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การศึกษา การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ หรือทางด้านการสาธารณสุข

ประเทศโปรตุเกส

หลักการ

ประเทศโปรตุเกสได้รับเอาระบบการจดทะเบียน จากแนวทางการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมของกลุ่มสหภาพยุโรปมาเท่านั้น

ขอบเขต คุ่มครองสารพันธุกรรมพืชพื้นเมืองที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย หรือพืชที่มีศักยภาพเป็นที่สนใจต่อการเพาะปลูกในระบบวนเกษตร (agroforestry) และกิจกรรมด้านภูมิทัศน์ อย่างไรก็ตามระบบนี้ไม่ครอบคลุมถึงสายพันธุ์พืชที่ได้รับการคุ้มครองสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา

กระบวนการเข้าถึง

- การยื่นขออนุญาตสำหรับการขึ้นทะเบียนอาจถูกบันทึกโดยหน่วยงานผู้ดูแลรักษาผลประโยชน์ของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่พบสายพันธุ์ท้องถิ่นมาก หรือพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางพันธุกรรมของชนิดพันธุ์พื้นเมืองสูง หน่วยงานดังกล่าวจะมีหน้าที่ในการดูแลรักษาสารพันธุกรรมพืชภายในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติด้วย

- เมื่อสารพันธุกรรมพืชได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว ข้อมูลการลงทะเบียนดังกล่าวจะต้องรวมอยู่ในทะเบียนทรัพยากรพันธุกรรมพืชแห่งชาติ

- ส่วนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจได้รับการจดทะเบียนเพื่อป้องกันการนำไปแพร่ขยายทางด้านการค้าหรือการใช้ทางอุตสาหกรรม

- การเข้าถึงเชื้อพันธุ์ของสารพันธุกรรมพืชและการใช้ประโยชน์จากพืช หรือส่วนต่างๆ ของพืชเพื่อจุดประสงค์ทางอุตสาหกรรม หรือ ทางเทคโนโลยีทางชีวภาพ จะต้องร้องขอสิทธิการเข้าถึงจากคณะกรรมการทางวิชาการของกระทรวงการเกษตร การพัฒนาชนบท และการประมง หน่วยงานที่เป็นเจ้าของทะเบียนสารพันธุกรรมพืชมีสิทธิปรึกษาหารือก่อนที่จะมีการเข้าถึง และมีสิทธิในการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้พันธุ์พืชที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้

กลุ่มประเทศนอร์ดิก

กลุ่มประเทศนอร์ดิกประกอบด้วย เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ และสวีเดน ได้กำหนด ยุทธศาสตร์ร่วมสำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมในเขตภูมิภาคนอร์ดิก (พ.ศ.2544 - 2547) ในต้นปี พ.ศ. 2545 ได้จัดตั้งกลุ่มโครงการเรื่องสิทธิและการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม เพื่อดำเนินงานตามข้อกำหนดของยุทธศาสตร์ของกลุ่มนอร์ดิก กลุ่มโครงการฯ ได้จัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติเพื่อการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ในอนาคต

ประเทศนอร์เวย์กำลังทบทวนการออกกฎหมายความหลากหลายทางชีวภาพของตนเอง ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ภูมิทัศน์ และความหลากหลายทางชีวภาพ เนื้อหาของพระราชบัญญัติประกอบด้วยข้อกำหนดการเข้าถึงสารพันธุกรรมที่ต้องตระหนักถึงการใช้ประโยชน์ตามประเพณีโดยชนพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น ตามร่างกฎหมายดังกล่าว บุคคลที่ได้รับสารพันธุกรรมจากแหล่งเก็บสะสมของรัฐบาลจะต้องทำการขอ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หรือลิขสิทธิ์อื่นๆ เนื้อหาสารพันธุกรรมที่อาจจำกัดไว้สำหรับการใช้ประโยชน์เพื่ออาหารและการเกษตรนั้น นอกจากนี้กฎหมายของประเทศนอร์เวย์มีหลักประกันในการนำเข้าทรัพยากรอีกด้วย